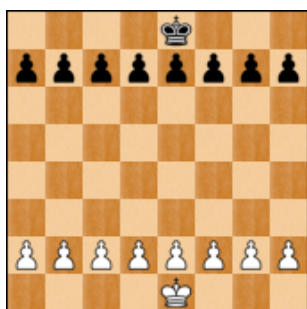

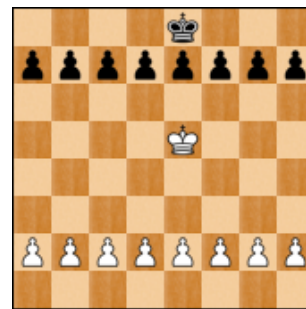
Pěšcové koncovky s více pěšci

(Pro pochopení dané látky musí být základní témata pěšcových koncovek jako kritická pole, zaminovaná pole, opozice, pravidlo čtverce a plovoucího čtverce, vyhýbání se postavení dámy se šachem a pod. zvládnuta na úrovni návyků šachisty. Některá postavení jsou již hodně obtížná a základní věci je již třeba perfektně ovládat.)

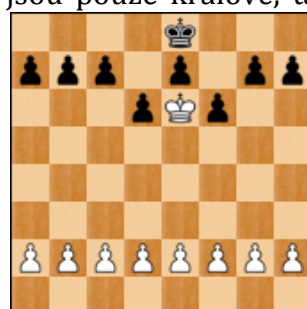

V následujících čtyřech pozicích odebereme ze základní pozice všechny figury mimo králů. Postavení se od sebe liší pouze pozicí bílého krále. Ve kterém z těchto čtyřech postaveních má bílý největší výhodu a proč?

V první pozici má bílý k dobru pouze jedno tempo, to k výhodě nestačí, pozice je vyrovnaná. Ve druhé pozici je bílý král

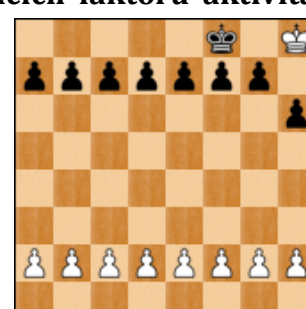
umístěn aktivně v centru, zatímco černý je ve své základní pozici na osmé řadě. Bílý má malou výhodu, ale černá pozice je bez slabin, které by mohl bílý král napadat, a může bílého krále pomalu zatlačit zpět. Aktivita figur je hlavní zákon šachu a jelikož v pěšcových koncovkách jsou pouze králové, tak **v pěšcové koncovce je jedním z rozhodujících faktorů aktivita**

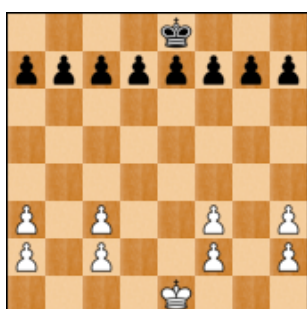
krále.

Ve třetí pozici je bílý král ještě aktivnější, již je vklíněn mezi černé pěšce. Černý král je svým pohybem omezen, protože nejenom že musí krýt svého pěšce e7, ještě musí bílému králi bránit ve vtrhnutí do černé pozice přes pole d7 či f7. Bílý stojí na výhru.

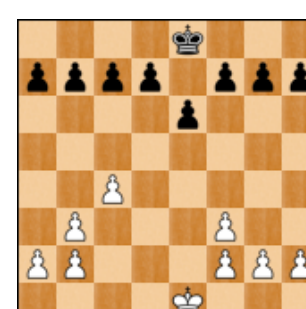
Čtvrtá pozice je podobná té třetí, bílý král napadá černé pěšce, černý král je musí bránit. Bílý stojí také na výhru.

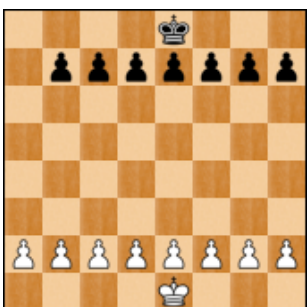
Ještě jednou zopakujeme. V pěšcových koncovkách je **aktivita krále** jedním z rozhodujících faktorů. Aktivní král znamená, že hrozí proniknout do soupeřova tábora, dostat se mezi soupeřovy pěšce, napadat je nebo podporovat svého volného pěšce. Soupeřův král je přinucen bránit proniknutí aktivnějšího krále, své slabé pěšce nebo volné pěšce soupeře.

Další velmi důležitým faktorem je **pěšcová struktura**. Na levém diagramu je bílý v naprosto beznadějně pozici. Čtyři jeho pěšci nemají žádný tah. Dříve nebo později černý král zepředu napadne nějakého bílého pěšce a bílý se dostane do nevýhody tahu. Na diagramu vpravo na tom bílý není tak špatně, ale černý má možnost ihned si vytvořit volného d pěšce, který také dává černému rozhodující výhodu. Pěšci b2 a f2 jsou také silně omezeni v pohybu.

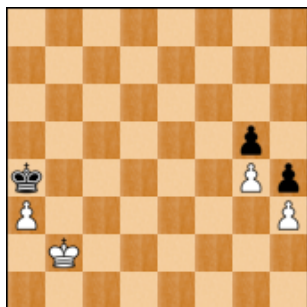
Volní pěšci, jejich kvalita (krytý, vzdálený, postoupilý) a počet jsou také velmi důležitý faktor v pěšcových koncovkách.

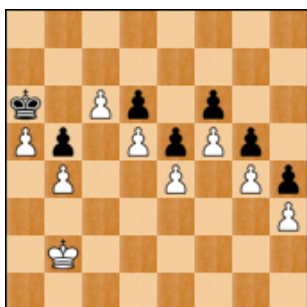
Materiální výhoda byť jenom jednoho pěšce bývá v pěšcových koncovkách v drtivé většině příkladů **rozhodující**. Pokud jsou na šachovnici ještě další figury, každá může být o něco aktivnější než figura strany s pěšcem více a nakonec se převaha v aktivitě může poskládat do kompenzace za chybějícího pěšce. V čistě pěšcové

koncovce jsou takové případy výjimečné. Pozice na diagramu je pro bílého vyhraná. Výše uvedené pozice jsou velmi vhodné na rozehrávání na skupinových trénincích.

A. Materiální převaha

Takovou pozici by už jste měli umět bezpečně vyhrát. Bílý svého pěšce navíc přímo neprosadí, černý král bude prostě pod pěšcem. Význam bílého **volného vzdáleného** (od druhého křídla) **pěšce** je v tom, že jej ve vhodný okamžik necháme bez pokrytí a budeme utíkat svým králem k pěšcům na druhém křídle. Černý král bude muset ztratit dvě tempa, aby toho pěšce sebral, a to bude bílému králi stačit k tomu, aby sebral černé pěšce na královském křídle a vyhrál. Při volné šachovnici vyhrát tuto pozici je velmi jednoduché. Ale při velkém počtu pěšců na obou stranách, to může být někdy obtížné.

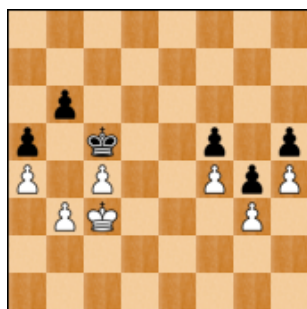

V této pozici má bílý dokonce dva volné kryté pěšce navíc a přece nevyhraje. Bílý král svým volným pěšcům nemůže pomoci, cesta pro něj je uzavřena zablokovanými pěšci. Černý král bílé pěšce sám zadrží, bude tahat z a6 na a7 a zpět (plovoucí čtverec se nedotýká konce šachovnice). Vznikla tzv. pevnost.

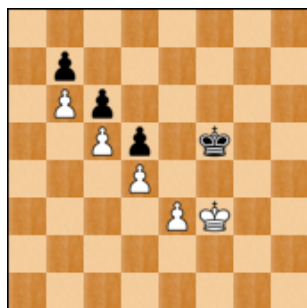
Proto v pěšcové koncovce při velkém počtu pěšců, když máme pěšce navíc, musíme **pro svého krále udělat prostor**, aby se, zatím co soupeřův král bude likvidovat našeho volného pěšce, mohl vrhnout na soupeřovy zbylé pěšce. Často proto obětuje i svého pěšce navíc. Ve výjimečných případech se dá vyhrát i bez pomoci krále, když se nám podaří udělat dva volné pěšce (třeba pomoci průlomů), které soupeřův král nedokáže zastavit.

Následující ukázky byly převzaty z klasických děl o koncovkách od Jurije Averbacha, Marka Dvoreckého a dalších a z Encyklopedie pěšcových koncovek.

Dva hlavní faktory: 1. **volný pěšec** či pěšci, 2. **aktivní král**.

Averbach – Bachtiar, Jakarta 1979. Kdyby byl černý na tahu, musel by ustoupit a bílý by provedl b3-b4. Bílý využije toho, že jeho král má více polí k manévrování, zatímco černý pouze c5 a b4. 1.Kd3! Předání tahu pomoci klasického manévru trojúhelník. 1...Kc6 (1...Kb4 2.Kc2 Kc5 3.Kc3 a 4.b4) 2.Kd2! Kd6 3.Kc2 a černý se vzdal. Proč? Protože na 3...Kc6 následuje 4.Kd3 Kc5 (4...Kd6 5.Kd4 Ke6 6.c5) 5.Kc3 Kd6 6.b4 axb4 7.Kxb4 Kxc6 8.c5!! Bílý obětuje svého pěšce navíc za vytvoření volného vzdáleného pěšce. 8...bxc5 9.Kc4. Černý král bude muset sebrat bílého a pěšce, bílý v tom momentě sebere c pěšce a je blíže k pěšcům královského křídla. Bílý vyhraje i přímočarým 1.b4 axb4 2.Kb3. Sami zjistíte jak. Vůbec to není jednoduché. Černý se může bránit pomoci pasivního 2...Kd6 nebo aktivního 2...Kd4 s útokem na pěšce g3, ale při správné hře bílého se neubrání.

V této pozici tahání králem k ničemu nevede. Musíme pro krále udělat cestu. Pěšce navíc uplatní bílý pomoci 1.e4+! dxe4 2.Ke3 a černý král musí od pěšce ustoupit. 2....Ke6 (Na 2...Kf6 již vyhrává průlom 3.d5! cxd5 4.c6!) 3.Kxe4 Ke7 a nyní vyhrává jak 4.d5 cxd5 5.Kxd5 Kd7 6.Kd4 (Pomoci trojúhelníku předává tah.) 6...Kc6 7.Kc4 Kd7 8.Kd5 Kd8 9.Kd6 Kc8 10.Ke7 Kb8 11.Kd7 Ka8 12.c6 bxc6 13.Kc7, tak 4.Ke5 Kd7 5.Kf6.

Po zatlačení krále do rohu přijde opět vytvoření volného pěšce pomocí průlomu d5, c6 a po Kc7 pěšec b projde do dámy.

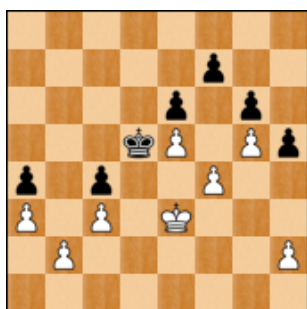
Německý šachový teoretik Walter Bähr, který se věnoval především koncovkám, sestavil v roce 1936 následující studii.

Černý má volného krytého pěšce, ale bez podpory krále ho černý neprosadí. Co s tím? Nejprve je třeba bílému zničit rezervní tempa navíc a pak se pokusit udělat pro černého krále cestu (i třeba za cenu oběti pěšce navíc) do bílého tábora.

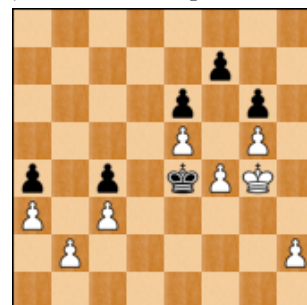
Bílý pěšec h2 má dva tahy, h2-h3 a h3-h4. Tuto možnost je třeba bílému sebrat. 1...a6 Zabezpečuje dámské křídlo. Tento bylo možno hrát i o něco později. 2.Kd4 Kd7 A nyní směr královské křídlo. Pod hrozbou průniku krále bude bílý muset postoupit svým h pěšcem.

3.Kc5 Ke7 4.Kd4 Kf7 černý hrozí vytvořit pro svého krále cestu na h5 pomocí 5...g5 a Kf7-g6-h5. Tomu musí bílý zabránit. 5.h4 Nyní na 5...g5 bílý zablokuje královské křídlo pomocí 6.h5. Tahem 5.h4 si bílý zrušil dvě rezervní tempa, černý žádné. 5...Ke7 Na královském křídle černý neprojde, zbývá centrum. 6.Kc3 Kd7 7.Kd5 Kc6 8.Kd3 Kb6 9.Kd4 a5! Autorské řešení je jiné, ale toto nejrychleji vyhrává. 10.a3 Pokus o průlom nevychází: 10.g4 fxg4 11.h5 g3! A černí pěšci dojdou se šachem první. 10...a4 11.Kc3 d4+ 12.Kxd4 Kc6 13.Kc3 Kd5 14.Kd3 h5 a díky jednomu rezervnímu tempu černý vyhraje.

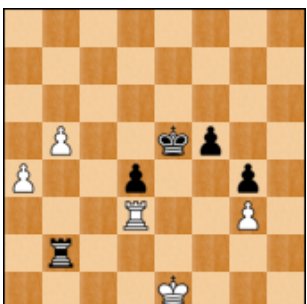

Ve studii Hermanna Neustadtla z roku 1907 se bojuje o bod d4. Pokud se tam bílý král dostane a bude mít ještě k dispozici rezervní tempo, tak získá pěšce c4 a vyhraje. V pěšcových koncovkách se tempo předává pomocí manévru trojúhelník. 1.Kf3 Kc6 2.Kf2(e2)! Kc5 3.Ke2! Kc6 4.Kf3! Kd5 5.Ke3! Cíl splněn. 5...Kc5 6.Ke4. Jelikož ve variantě 6...Kc6 7.Kd4 Kb5 8.h4 černý ztratí pěšce c4, musí zahrát h pěšcem. 6...h4 Tím ale bílý získal mimo pěšce c4 další objekt útoku – pěšce h4. 7.Kf3 Kd5 8.Ke3 Kc5 9.Ke4 h3 Opět vynuceno.

10.Ke3 Kc6 11.Kf2! Pole f3 je zaminované, bílý král na ně vstoupí, až černý král vstoupí na d5. 11...Kd5 12.Kf3 Černý král musí zpět. 12...Kc5 13.Kg3 Teď si bílý může vzít h pěšce. 13...Kd5 14.Kxh3 Ke4 15.Kg4 (diagram) Šikovným manévrováním bílý získal druhého pěšce. Nyní bílý může kombinovat vytvoření volného pěšce na královském křídle s vytlačení černého krále. 15...Kd3 Černý jde po pěšci b2 a c3. 16.Kf3 Kc2 17.h4 Kxb2 18.h5 gxh5 19.f5 exf5 20.g6 fxg6 21.e6 E pěšec jde do dámy. Po 15...Kd5 16.Kf3 Kc6 17.Ke4 Kc5 18.h3 Kc6 19.Kd4 Kb5 20.h4 padá pěšec c4.

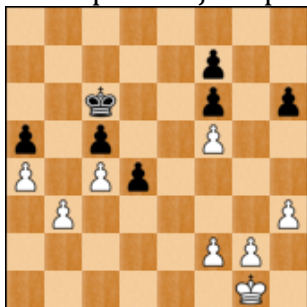

V této partii bílí 4 pěšci na královském křídle proti 3 černým pěšcům bez pomoci krále vyprodukovali jednu dámu. Bílý obětoval 3 pěšce, aby postupně odlákal černé pěšce na vedlejší sloupec a tím uvolnil svému pěšci e cestu do dámy. Tomu se říká **průlom**. V kapitole Materiální rovnováha uvedeme příklady, jak se dělá průlom např. 4 pěšců proti 4 pěšcům. Teď ještě uvedeme dvě notoricky známé ukázky průlomu.

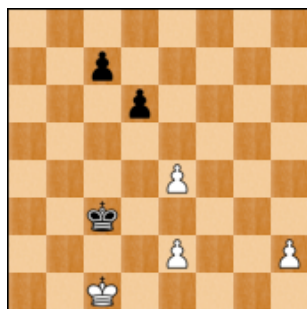
Tento závěr partie Stolz – Nimcovič, Berlín 1928 by měl znát každý šachista, protože je důležitý jak pro pěšcové, tak i pro věžové koncovky. Je materiální rovnováha, ale jako příklad vytvoření druhého volného pěšce je tento příklad neocenitelný. Černý má aktivnějšího krále i věž a jeho dva pěšci jsou již na čtvrté řadě. Bílý na tahu měl prosazovat svůj trumf – volného a pěšce na dámském křídle. Po 1.a5! Vxb5 2.Va3! (**Věž patří za pěšce!**) by bílý lehce remizoval, protože

černý si musí zpasivnit věž blokádou bílého volného pěšce z pole a7 a pak svého pěšce navíc neuplatní. V partii si bílý myslel, že po výměně věží 1.Vd2?? Vxd2 2.Kxd2 postupně posbírá černé pěšce, protože černý král bude muset hlídat bílé pěšce na dámském křídle. Avšak neuvědomil si, že černí dva pěšci d4 a g4 už jsou také relativně blízko poli proměny (plovoucí čtverec se dotýká konce šachovnice) a po 2...f4!! (průlom) 3.gxf4 Kd6!! se vyjasnilo, že černý si dámu postaví jako první a vyhraje.

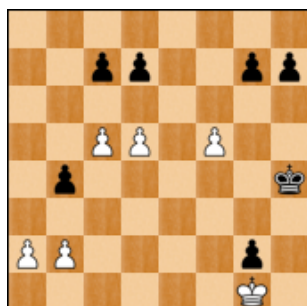

Capablanca – Conde, Hastings 1919. Černý vypadá v pohodě, jeho trumf je volný krytý pěšec d4. Avšak bílý si může na obou křídlech vytvořit volné pěšce, které černý král nechytí. Partie dále pokračovala 1.f4 Kd6 2.g4 Ke7 3.Kf2 (**Centralizace krále – první zákon koncovek!**) 3...Kd6 4.Kf3 Ke7 5.Ke4 Kd6 6.h4 Kd7 7.b4!! (Šlo i pokračovat na královském křídle a teprve po výměnách na g5 prolomit dámské křídlo přes b4.) 7...axb4 8.a5 Kc7 9.g5 a bílí pěšci prošli, zatím co černé bílý král do dámy nepustil.

Někdy máme jednoho volného pěšce. Soupeřův král je ve čtverci, avšak máme možnost pomoci oběti pěšce nebo dokonce pěšců uzavřít mu cestu k našemu volnému pěšci, který tak projde do dámy.

Jednoduchý příklad. Černý král je ve čtverci našeho pěšce h. Avšak má pouze jedinou cestu, jak ho může chytit. Musí jít přímo po velké diagonále. Po 1.h4 Kd4 2.h5 Ke5 3.Kd2 je bílý král moc daleko od černých pěšců a černý král stihne vzít h pěšce a ještě se vrátit do hry. Po jednoduchém 1.e5! dxe5 2.h4 se vyjasňuje, že černý král již není schopen dostihnout bílého volného pěšce. Jedinou cestu mu blokuje jeho vlastní pěšec. Jednoduché, ale účinné.

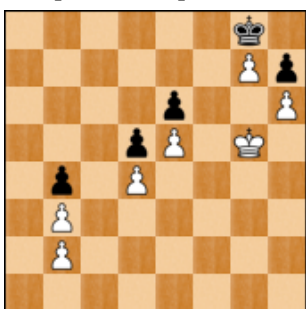
O „trošku“ složitější příklad na stejné téma ukazuje studie Troického. Bílý si může lehce vytvořit volného pěšce na a sloupci. Černý má ale několik dobrých způsobů obrany. První je hrozba matu pěšcem na h2, druhý je pochod k bílému volnému pěšci. Díky hrozbě matu bude muset bílý brát na g2 a černý král se dostane do čtverce. K poli a8 může jít přes osmou řadu nebo přes centrum. Když bílý zneškodní všechny tyto tři možnosti obrany, pěšec projde bezpečně do dámy. Nejprve je třeba zablokovat cestu krále na osmou řadu tahem 1.f6!

gxf6 2.Kxg2 Vynuceno, jinak zahraje černý 2...Kg3 a dá mat svým h pěšcem. 2...Kg5 3.a4 bxa3 e. p. 4.bxa3 Kf5 5.a4! Pokus o zablokování cesty by v tomto momentě otevřel černému králi další cestu. Ke5 6.d6! Prohrává 6.c6?? pro 6...d6! a černý král po své cestě ještě slupne dva bílé pěšce. 6...cxd6 7.c6! dxc6 8.a5 Kd5 9.a6 a pěšec c6 blokuje vlastnímu králi jedinou cestu, jak chytit bílého pěšce a.

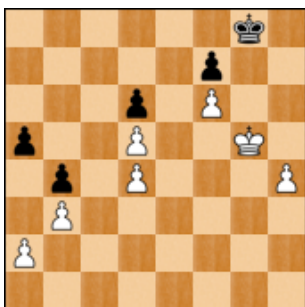
V mnohopěšcových pěšcových koncovkách (nejenom s materiální výhodou) používáme následující metody:

1. manévrování krále, trojúhelník, obcházení zaminovaných polí
2. přesná hra s rezervními tempy,
3. oběť pěšce pro uvolnění cesty králi či předání tahu
4. odlákání soupeřova krále
5. průlom pro vytvoření volného pěšce
6. kombinace na zablokování pole

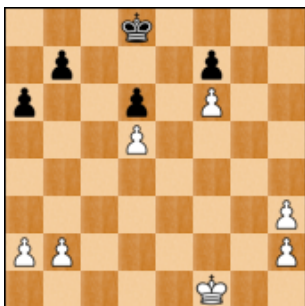
Ještě si ukážeme několik příkladů, kde se tyto metody vyskytují. Může být přítomna jenom jedna metoda a nebo klidně všechny najednou. Je třeba se s nimi dobře seznámit a umět je rozpoznat a použít.

Jednoduchý, avšak velmi poučný příklad z partie dvou šachových koryfejů. Morphy – Anderssen Paříž 1858. Bílý má dva pěšce navíc, ale jediná cesta krále vede pře pole f6, což by byl ale nyní pat. Proto je třeba ve vhodný okamžik svého volného krytého pěšce obětovat. 1.Kf4 Pomoci trojúhelníku g5-f4-g4 nebo g5-g4-h4 nebo g5-h5-h4 nebo g5-h5-g4 bílý předá černému tempo. 1...Kf7 2.Kg4 Kg8 3.Kg5 Kf7 Nyní nastal ten správný okamžik. 4.g8D+ Kxg8 5.Kf6 Bílý král vezme černé pěšce.

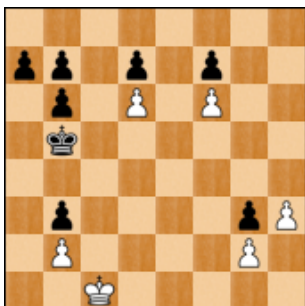

V této pozici s bílým na tahu skončila partie Brüggenmann – Darins, NDR 1969 remízou. Bílý si spočítal, že nemůže jít svým králem přes b5 k pěšci d6, protože černý f pěšec bude rychlý, a nic jiného ho nenapadlo. Se dvěma pěšci více měl přece jenom ještě pár tahů udělat a třeba by ho něco nového napadlo. 1.Kf5 Kh7 2.Ke4 Kg6 3.Kd3 Kxf6 Nejprve zlikvidovat pěšce h5 nevychází, bílý sebere na d6 a první si postaví dámu. Nyní 4.Kc4 vede k remíze. Bílý si ale neuvědomil, že černý mu tím, že sebral jeho pěšce na f6, otevřel cestu k pěšci f7 a tím vzniká klasická situace se vzdáleným volným pěšcem. Černý král bude muset sebrat h pěšce a bílý sebere f pěšce a následně i d pěšce s výhrou. Vyhrával jakýkoliv tah bílého na e sloupec čili 4.Ke4, 4.Ke3 nebo 4.Ke2. Pokud se černý ještě pokusí zahnat bílého krále dále tahem 3...Kf5 (nebere hned na f6), bílý v klidu sebere pěšce a5 a b4 a ještě zůstane ve čtverci pěšce f. 4.Kc4 Kxf6 5.Kb5 Kg6 6.Kxa5 f5 7.Kxb4 f4 8.Kc3 s výhrou.

Tato pozice vznikla v partii Gramov – Rošal, SSSR 1970. Černý je na tahu. Bílý má dva pěšce navíc, ale bohužel zdvojené a rohové. Na královském křídle bílý neprorazí, černé bude stačit tahat králem z g8 na h8 a zpět. Pokud se černému podaří zablokovat bílému králi k jeho pěšcům na dámském křídle, bez problému remizuje. K tomuto cíli vede více cest. Nejjednodušší je zahrát 1...b6 s tím, že v budoucnu na tah b4-b5 přijde a6-a5 a po a4-a5 tah b6-b5 a bílý král neprojde. Lze hrát i např. 1...Ke8 2.b4 b5 opět s blokádou dámského křídla a

s remízou.

V této studii bílý vyhraje. Černý král není ve čtverci bílého h pěšce. Jak se tedy může černý snažit zachránit? Jedinou šancí je pat. Bílému se ale i přes tuto možnost podaří vyhrát. Najděte jak.

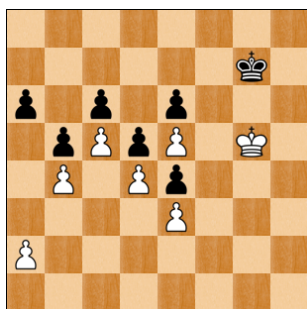
B. Materiální rovnováha

Rozhodující budou manévry králem, přesné zacházení s rezervními tempy a kvalita pěšců (volný vzdálený, krytý, pěšec blíže k poli proměny, izolovaný, zdvojený, v základním postavení). Možnost vytvoření volného vzdáleného pěšce dává většinou rozhodující výhodu.

Používáme stejné metody jako v koncovkách s materiální výhodou:

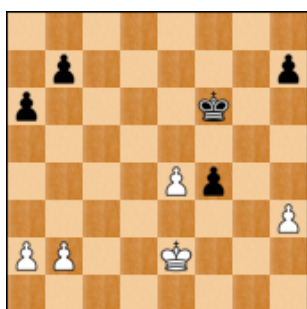
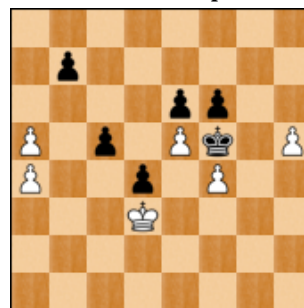
1. manévrování krále, trojúhelník, obcházení zaminovaných polí
2. přesná hra s rezervními tempy,
3. oběť pěšce pro uvolnění cesty králi či předání tahu
4. odlákání soupeřova krále
5. průlom pro vytvoření volného pěšce
6. kombinace na zablokování pole

B1. Rezervní tempo

Důležitost rezervního tempa ilustruje tento jednoduchý příklad. Černý král je v opozici a nechce pustit bílého krále dál. Pokud bílý král vstoupí na 6.řadu, pěšec e6 padne. Bílý předá tah černému pomoci rezervního tempa 1.a3, černý král musí ustoupit z opozice a bílému králi se otevírá cesta k černým pěšcům.

Na pozici vpravo je notoricky známá studie, kde bílý díky jednomu rezervnímu tempu vyhraje. Přitom se zde ilustruje i odlákávající vlastnost volného vzdáleného pěšce a průlom. 1.h6 Odlákání krále. 1...Kg6 2.f5! Průlom. 2...Kxh6 Po braní na f5 uteče jeden z pěšců e nebo h. 3.fxe6 Kg7 4.e7 Kf7 5.exf6 Ke8 6.Kc4 Kd7 Nyní braní na c5 k ničemu nevede. Je třeba zahnat černého krále předáním tahu zpět pod pěšce. 7.a6! bxa6 8.a5 Tah předán! 8...Ke8 9.Kxc5! d3 10.Kd6 Černý buď dostane mat nebo si bílý jako první postaví dámu se šachem.

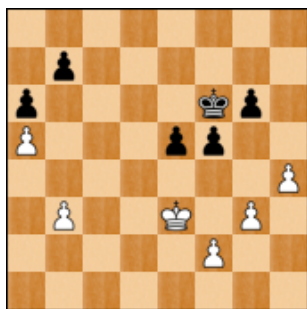
Důležitý princip ve hře s volnými tempy nám ukazuje pozice z partie Sveda – Sika, Brno 1929. Bílý na tahu. Nejprve se znehybní králové pomoci 1.Kf3 Ke5 a nyní vyhraje ten, kdo bude mít více temp. V takových pozicích je pravidlo nejprve vyřešit situaci na křídle, kde máme méně temp. 2.h4! a5 Po 2...h5 přijde 3.b4 b5 4.a3 a padá pěšec f4. 3.h5! Pořád řešíme křídlo, kde máme méně temp. 3...a4 4.h6! b6 Nyní vytempujeme černého na dámském křídle. Velkou výhodou jsou oba pěšci v základním postavení. 5.b4! axb3 6.axb3 b5 7.b4 s výhrou.

Zkuste pozici vyhrát i po jiných tazích černého ve 3. a 4.tahu.

Sami zkuste zjistit, jak partie dopadne, když bude v počáteční pozici na tahu černý.

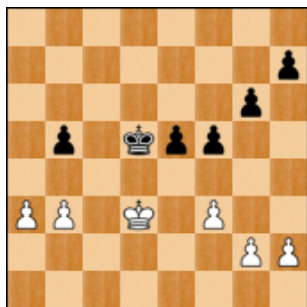
B2. Volný vzdálený pěšec

Volný vzdálený pěšec je velmi silný faktor v hodnocení pěšcových koncovek. Jak jsme viděli výše, pěšce více lze obětovat právě za vytvoření takového volného vzdáleného pěšce, který dává rozhodující výhodu. Ve většině případů strana s takovým pěšcem nebo možností vytvoření si ho vyhrává.

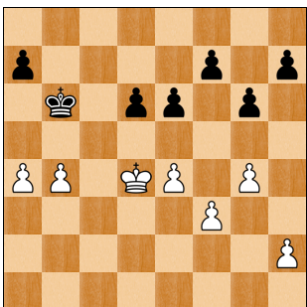

Pozice z partie Averbach – Tukmanov, Kislovodsk 1982. Černý na tahu. Bílý má rozhodující výhodu, protože si může pomoci f3, g4 a h5 vytvořit na h sloupci volného vzdáleného pěšce a jeho král přes d3-c4-d5 bude napadat černé pěšce. Proti tomuto nemá černý obranu. Navíc na dámském křídle má bílý k dobru jedno tempo. 1...g5! Nejnadějnější obrana 2.Kd3! Jediné vyhrává, volný h pěšec rozhoduje. 2...gxh4 3.gxh4 Kg6 4.Kc4 f4 5.h5!! Opět jediný tah. Jenom remizuje 5.Kd5 Kf5 6.h5 e4 7.Kd4 e3 8.fxe3 f3! 9.Kd3 Kg4 a černý si taky postaví dámu.

5...Kxh4 6.Kd5 Kg4 7.Ke4! Černý je v nevýhodě tahu. 7...Kh3 8.Kxe5 Kg2 9.Kxf4 Kxf2 10.Ke5 Opět vznikla častá situace, kdy král strany s volným vzdáleným pěšcem je po likvidaci pěšců na jednom křídle blíže k pěšcům druhého křídla.

V této pozici z partie Faibisovič – Gutman, Kaliningrad 1972 bílý vyhraje jednoduchým vytvořením volného vzdáleného pěšce. Černý král musí pro něj jít a bílý bude mít dost prostoru proniknout k pěšcům královského křídla. 1.a4 bxa4 2.bxa4 Kc5 3.a5 Kb5 4.a6 Kxa6 5.Kc4 Kb6 6.Kd5 a bílý zlikviduje všechny černé pěšce. Nepomáhá ani 1...b4 2.a5 Kc5 3.a6 Kb6 4.Kc4 Kxa6 5.Kd5! e4 6.fxe4 fxe4 7.Kxe4 s nyní bílý ještě vezme pěšce b4 s výhrou.

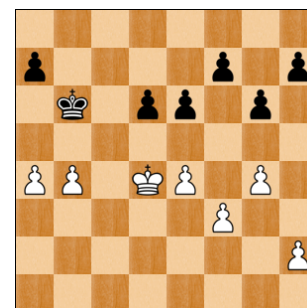

Situace z partie Nedeljковиč – Wolpert, Belgrad 1961 je mnohem komplikovanější než na předchozím diagramu. Výhoda bílého je zřejmá, černý král musí hlídat bílé pěšce na dámském křídle. Problém bílého je v tom, že jeho král nemá cestu do černého tábora a navíc černý d pěšec se může rychle stát volným a utíkat do dámy. Nejprve se podíváme na to, jak šla partie (opakování tahů vynecháno). 1...Kc7?? 2.g5! Nyní je plán bílého jasný, zamýšlí dotáhnout své pěšce na f6 a h6, aby byli pouhé dva tahy od pole proměny. Navíc má k dispozici ještě dvě tempa pěšcem h2, což tady ale roli nehraje. 2...Kb6 3.Kc4 a6? Dává

bílému možnost v budoucnosti ihned si vytvořit volného pěšce pomoci b4-b5. S pěšcem na a7 má černý jednak k dispozici tempo a bílý pro vytvoření volného pěšce musí táhnout ještě jednou svým a pěšcem, což dává černému další tempo. 4.Kd4 Kc6 5.Kc4 Kc7 6.f4 Kb6 7.Kd4 Kc6 8.Ke3 Kb6 9.f5 a5? Pokud to černý teď nezahraje, bílý se vrátí králem na c4, dá šach pěšcem a zahraje h2-h3 a prosadí b5. Pak odláká černého krále obětí a pěšce a bílý král půjde po zbylých černých pěšcích. Ale i přes to to je chyba. Černý měl jedinečnou možnost přejít do dámské koncovky po 9...gxf5 10.exf5 exf5 11.Kf4 Kc6 12.Kxf5 Kd5 13.b5 axb5 14.axb5 Kc5 15.Ke4 d5 16.Ke5 d4 17.b6 d3. Vzniklá dámská koncovka je pro černého obtížná, ale určitě lepší než ta, co vznikla dále v partii. Kdyby byl černý pěšec ještě na a7, v dámské koncovce by zůstali pěšci na a sloupci, což by ještě více zvětšilo šance černého na úspěšnou obranu. 10.b5 Kc5 Černý si tady zřejmě říkal, že bílý král neprojde, ale nečekal, že mu bílý dovolí postavit si dámu. 11.f6 Kb6 12.Kf3 Pro přechod do vyhrané dámské koncovky je třeba dotáhnout pěšce h na h6. 12...Kc5 13.Kg4 Kb6 14.h3 Kc5 15.h4 Kb6 16.h5 Kc5 Po 16...gxh5 bílý sebere na h5 a h7

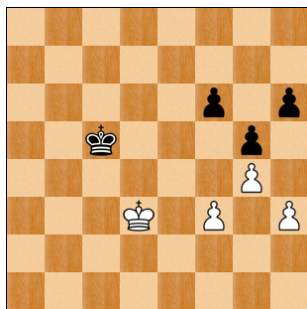

a prolomí se pomoci g6. 17.h6 Kb6 18.Kf4 Kc5 19.Ke3 Kb6 20.Kd4 Kb7 (diagram) Bílý maximálně zlepšil své pěšce. Má volného krytého pěšce na b5 a dva pěšce dva tahy od proměny. Nyní ještě zbývá otevřít cestu bílému králi. 21.e5! d5 22.Kc5 Kc7 23.b6! Kb7 24.Kd6 Přechází do vyhrané dámské koncovky. 24...d4 25.Ke7 d3 26.Kxf7 d2 27.Kg8 d1D 28.f7 Dxa4 29.f8D Db3 30.Kxh7 Černý vzdal, bílý si brzy postaví druhou dámu.

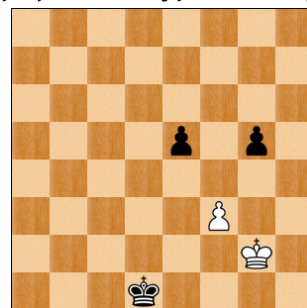

Jediným tahem v úvodní pozici bylo 1...g5! Tím černý zabráni dotáhnutí bílých pěšců na f6 a h6, tím pádem již není možná takový přechod do dámské koncovky, jako byl v partii. Černý má teď i více rezervních temp než bílý. Snaha o rychlé prosazení f4 nevychází 2.Ke3 Kc6 3.f4 gxf4 4.Kxf4 d5! 5.Ke5 f6! 6.Kd4 e5 7.Kd3 d4 s remízou. 2.Kc4 a6 Dává bílému možnost hrát. Pokračování 2...Kc6? je chyba pro 3.b5+, Kb4 a a5+, ale černý může v klidu zahrát 2...Ka6! a bílý se na dámském křídle nikam nedostane. 3.b5 axb5 4.axb5 f6! Prohrává

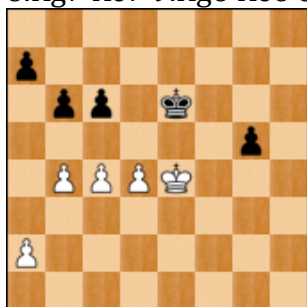
4...Ka5 pro 5.e5 d5 6.Kc5 a pěšec projde. 5.Kb4 d5 6.exd5 exd5 7.h3! Vynucuje oslabení černé pozice. 7...h6 Vynuceno. Dává bílému králi pole g6. 8.Ka4 d4 9.Kb4 d3 10.Kc3 Kxb5 11.Kxd3 Kc5.

Vznikla studie Averbacha z roku 1983. Asi to je jedna z výjimek, kdy král, který je blíže k pěšcům na druhém křídle nevyhrává. 1.Ke4 Kd6 2.Kf5 Ke7 3.Kg6 Ke6 4.Kxh6 A co teď? Hodně mi to připomíná známou studii na opozici – viz. diagram vpravo – kde bílý na tahu remizuje. 4...Kd6!! Jediný tah (opozice). Vše ostatní prohrává. 5.Kh5 Ke5! 6.h4 gxh4 7.Kxh4 Kf4 a remíza.

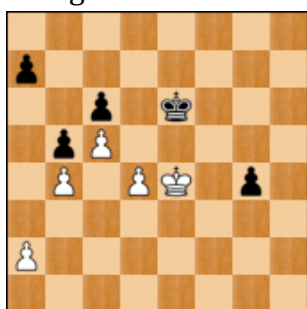
Ani manévrování nepomáhá: 5.Kh7 Kd7! 6.Kh8 Kd8! 7.Kg8 Ke8! 8.Kg7 Ke7 9.Kg6 Ke6 opět s opozicí a remízou.

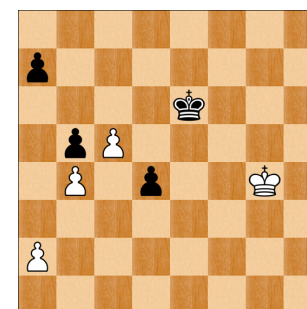
Tato pozice vznikla v partii Herland – Johnson, Bukurešť 1911. Černý na tahu má volného vzdáleného pěšce, bílý aktivního krále. Co je více? Nevýhodou černého je, že má pouze volného g pěšce. S h pěšcem, který by byl dále od pěšců na opačném křídle, by byl vyhraný. Pozice je v rovnováze, ale obě strany mají fhodně možností, jak svoji pozici rychle prohrát.

Přímočaré 1...g4 prohrává, bílý si dokáže vytvořit volného krytého pěšce: 2.a4 g3 3.Kf3 Kf5 4.b5! cxb5 5.axb5 s dalším 6.d5 s výhrou.

Zajímavé postavení vzniká po pokusu černého ihned udělat pro černého krále cestu: 1...b5 2.c5 g4.

Vytvoření volného krytého pěšce nevyhrává: 3.d5+? cxd5 4.Kf4 d4! 5.Kxg4. Vznikla známá pozice, kde volný pěšec bojuje proti volnému krytému pěšci. Černého zachraňuje aktivní král, který se díky velkému čtverci pěšce c5 může pohybovat po polích d5, e5 a f5. Bílý král nesmí za čtvrtou řadu. Černý remizuje prozaickým 5...Ke5, ale i efektním jakoby chybným 5...Kd5 6.Kf4 a6 7.a3. Co teď? Že by byl černý vytempován? 7...a5!! Nikoli.

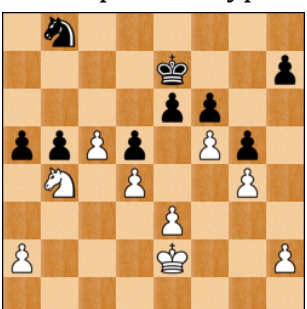

8.Kf3 axb4 9.axb4 Ke5 opět s remízou.

K výhře vede vyčkávací 3.a3! Kryje pěšce b4 a nutí černého krále jít si až pro pěšce a3. Bílý mezitím vezme pěšce c6 a pěšec c5 včas uteče do dámy. 3...g3 4.Kf3 Kd5 5.Kxg3 Kxd4 6.Kf4! Kc4 7.Ke5 Kb3 8.Kd6. Nepomáhá ani 6...a5 pro 7.bxa5 Kxc5 8.Ke5 a černý prohraje díky nárazníku na b6. V úvodním postavení černý remizuje pasivním 1...Kf6 nebo aktivním 1...a5. Sami proveďte jak.

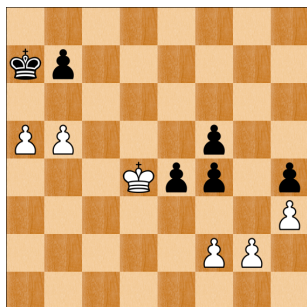
B3. Nebezpeční volní pěšci

Nebezpečnými volnými pěšci mohou být volní svázaní pěšci či dva vzdálení volní pěšci. V takových pozicích má většinou každá strana jednoho až dva volné pěšce a musí se opravdu hodně počítat. Vypadnutí nějakého tahu kandidáta může mít velmi tragické následky.

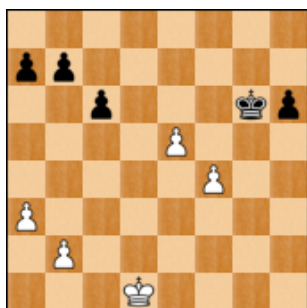
Toto je slavná pozice z partie Pillsbury – Gunsberg, hráno na nejlepším šachovém turnaji 19. století v Hastingsu 1895. Ideální místo pro černého jezdce je na c6, proto se snaží zahnat bílého krále. 1.c6!! Využívá napětí mezi pěšci f5 a e6 a přechází do pěšcové koncovky, kde rozhodnou bílí volní svázaní pěšci a aktivnější král. 1...Kd6 2.fxe6 Jxc6 3.Jxc6 Kxc6 4.e4!! Průlom. 4...dxe4 5.d5+ Kd6 3.Ke3 Bílý si dobře spočítal, že zlikviduje jak volného černého pěšce tak i volného pěšce, kterého si černý může rychle vytvořit z pěšcové převahy na dámském

křídle. 3...b4 4.Kxe4 a4 5.Kd4 a nyní i po nejlepším pokusu o vytvoření dalšího volného pěšce na královském křídle pomoci 5...Ke7 6.Kc4 b3 7.axb3 a3! 8.Kc3 f5 9.gxf5 h5 bílí pěšci projdou do dámy se šachem právě o jedno jediné tempo dříve. Sami zjistěte jak. V této koncovce se postupně na šachovnici objevilo 8 (!) volných pěšců.

Pozice z partie Šikova – Krumova, Bulharsko 1972. Bílý má velkou převahu na dámském křídle, ale nemůže se dostat na černé pěšce na královském křídle. Co s tím? Bílý si může vytvořit volného pěšce na královském křídle. Využije defektu v pěšcové pozici černého a provede průlom. 1.Kc3 Kb8 2.Kd2 Kc7 3.Ke1 Kd6 4.Kf1 Kc5 5.a6 bxa6 6.bxa6 Kb6 7.g3! f3 8.f3 g3 9.Kg2 Bohužel nutná ztráta tempa, jinak černí pěšci projdou do dámy. 9...Kxa6 10.h4 a černá se vzdala! Proč? Vždyť má dva volné pěšce blíže k poli proměny než je bílý pěšec

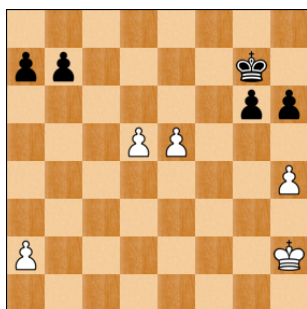
h. Proč se nepokusila podpořit svého e pěšce králem? 10...Kb5! 11.h5 Kc4! Než se bílý h pěšec dostal na stejnou úroveň postoupenosti jako černý e pěšec, tak se černý král stihl aktivně zapojit do boje a je připraven podpořit svého volného e pěšce. Vznikne dámská koncovka s dvěma pěšci černého navíc, ale bílý je stihne oba včas zlikvidovat a partie končí remízou.

Tato pozice vznikla v partii Quinteros – Andersson, Mar del Plata 1981 a otázka zní: „Jsou více dva volní svázaní pěšci nebo dva volní vzdálení?“

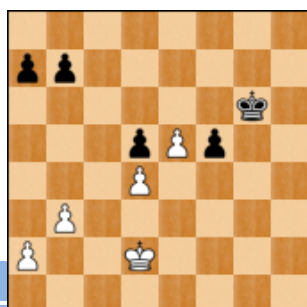
Dva vzdálení volní pěšci, i když ten na dámském křídle musí být ještě nejprve vypracován, mají nad dvěma svázanými pěšci jasnou výhodu, Král je totiž schopen sám dva volné svázané pěšce zastavit, kdežto dva velmi vzdálené ne. Jedinou záchranou je prosazení jednoho se svázaných pěšců za pomoci svého krále. 1.e6! Jediný tah, bílý

přibližuje své pěšce 8.řadě, dokud to jde. 1...Kf6 2.f5 a5 Tahy 2...c5 či 2...h5 nic nemění. Bílý plán je jasný, bílý krále sebere pěšce h, zahraje na h6 a obětuje svého e pěšce a po tahu Kg7 prosadí svého f pěšce. Partie dále pokračovala: 3.Ke2 a4 4.Kf3 h5 5.Kg3 b5 6.Kh4 c5 7.Kxh5 b4 8.axb4 ?? Bílý nepochopitelně přibližuje černého pěšce c k 1.řadě. Lehce remizovalo 8.Kh6 bxa3 9.bxa3 c4 10.e7 a oba si postaví dámy současně. 8...cxb4 9.Kh6 a3 10.e7 Kxe7 57.Kg7 axb2 58.f6+ Kd7 59.f7 b1D 60.f8D Qg1+ s další výměnou dam a výhrou černého.

V koncovce partie Pillsbury - Tarasch, Norimberk 1896 (černý na tahu) opět vidíme boj dvou potenciálních vzdálených volných pěšců proti dvěma pěšcům svázaným. Ve srovnání s minulou pozicí má bílý dvě výhody: černý ještě nemá volného pěšce a jeho pěšci jsou pěkně srovnání na 5.řadě, takže se soupeřův král mezi ně dostat nemůže. Partie pokračovala 1...b5 2.Kg3 b4 3.Kf4 g5+?? Odlákává bílého krále od dámského křídla, ale nyní bílý dříve prosadí své postouplé pěšce. 4.hxg5 hxg5+ 5.Kxg5 a5 6.d6 Kf7 7.Kf5 a4 8.e6+ Ke8 9.Kf6 b3 10.axb3 axb3 11.d7+ Kd8 12.Kf7 a černý se vzdal. Černý měl vylepšit svého krále 3...Kf7. Nyní jak průlom 4.h5, tak obchvat 4.Ke3 s dalším e6 a Ke4-d4-c5 vede pouze k remíze. I zajímavý pokus 2.h5!? gxh5! Vede jenom k remíze. Vytvoření volného krytého pěšce 2...g5?? prohrává, protože pouští bílého krále na f5. Hlavní idea bílého byla podpořit své pěšce králem.

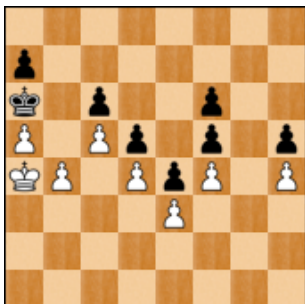
B4. Volný krytý pěšce

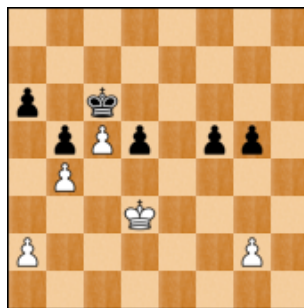
Volný krytý pěšec je obrovská výhoda. Soupeřův král ho nemůže vzít a pořád ho musí hlídat.

Jednoduchý ilustrační příklad nám ukáže sílu volného krytého pěšce. 1.Ke3 Kg5 2.Kf3 Lze i 2.b4. Po tom, co dojdou černému tempa na

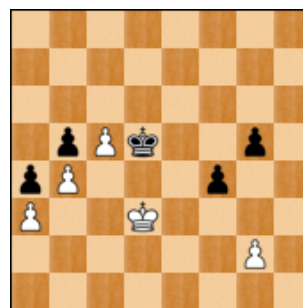
dámském křídle, bílý král černého vytlačí. 2...a5 3.Kg3 (3.a4 b6 4.Kg3) 3...f4+ 4.Kh3! Obchvat! 4...b5 Pokud nebude chtít černý král dále pustit krále bílého pomoci 4...Kh5, po 5.e6 Kg6 6.Kg4 přijde o pěšce d5. 5.a3 b4 6.a4 Kf5 7.Kh4 s výhrou. Černý král prostě nemůže pěšce bílého e5 Vzt. V tom je obrovská výhoda volného krytého pěšce.

Ve studii Emanuela Laskera z roku 1921 má bílý díky černému dvojpěšci v podstatě pěšce více. Jeho úkolem je zajistit svému králi cestu do černého tábora. Vytvoření volného krytého pěšce pomoci 1.b5+ cxb5 2.Kb4 Kb7 3.Kxb5 a6+ k ničemu nevede. Vznikla pevnost a bílý král neprojde. 1.Kb3 (1.Ka3) 1...Kb5 2.a6! Bílý obětuje pěšce, aby udělal králi cestu. 2...Kxa6 Ani 2...Kc7 nepomáhá. 3.Ka4 Kd7 4.3.Ka4 Kb7 4.b5 Kc7 5.bxc6 Kc8 Nyní bílému v útoku na pěšce d5 zavazují oba jeho pěšci na c sloupci, tak je bílý jednoduše obětuje. 6.c7! Kxc7 7.Kb5 Kd7 8.c6+ Kd6 9.c7! Kxc7 10.Kc5 s výhrou. 3.Ka4 Kb7 4.b5 a6!? „Normální“ obrana prohrává: 4...cxb5+ 5.Kxb5 Kc7 6.Ka6 Kb8 7.c6 Ka8 8.Kb5 (8.c7?? pat) a 9.Kc5 se získá pěšce d5. 5.bxc6+ Kxc6 6.Ka5 Kb7 7.c6+ Kxc6 8.Kxa6 a pěšec d5 padne.

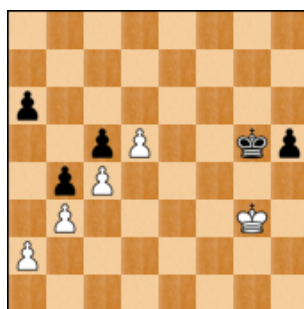

V Bottlikově studii z roku 1952 má bílý dokonce pěšce méně, ale černí pěšci jsou moc blízko sebe a bílý král je stihne bezpečně zlikvidovat. 1.Kd4 f4 2.Ke5 a5! 3.a3 a4 4.Kf5 d4 5.Ke4 d3 6.Kxd3 Kd5 Černý obětoval svého pěšce navíc, aby vylepšil pozici krále (diagram). Jediný tah, který vyhrává je okamžité rozbití černých pěšců pomoci 7.g3! Po tomto tahu se bílému podaří za cenu pěšce c5 „vyčistit“ královské křídlo, ale pak získá pěšce b5 a a4 a vyhraje.

Černý král v pozici s partie Spassky – Janovsky, Winnipeg 1967 nesmí opustit čtverec pěšce b6, který je opravdu hodně malý. Úkol bílého je rozbit černé pěšce na královském křídle a udělat cestu pro svého krále. Bílý stojí na výhru. Asi nejlepší je zafixovat černé pěšce tahem 1.h5, jak hrál Spassky, ale vyhrávají i jiné tahy. Na 1...e5 přijde 2.g4 a na 1...f5 2.f4. Bílý došel králem na a6 a přinutil černého táhnout jedním z pěšců e nebo f. V partii zahrál černý 9...e5 a po 10.g4 se vzdal.

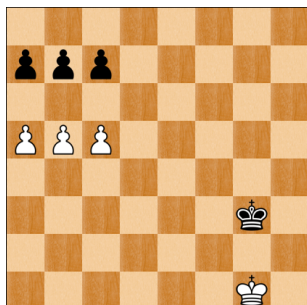
Jak by to dopadlo, kdyby byl na tahu černý a mohl zahrát 1...h5? Bílý jednoduše prorazí pomoci f4, Kg1-f2-f3 a g4. Po braní na g4 a g6 zahraje bílý h5 a bílý král projde. Po krytí pěšce h5 pomoci g6 přijde g5 a král projde přes e5. Když rozestavíme černé pěšce na královském křídle tím nejvhodnějším způsobem, udrží černý remízu? Jedině pokud přemístím pěšce g7 na g4 a pěšce h7 na h5 černý remizuje, protože bílý nezabrání tahům e5 a f5 s pevností.

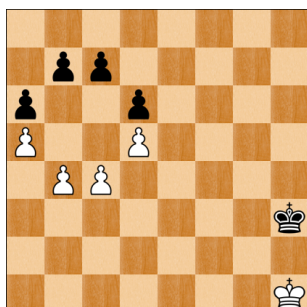
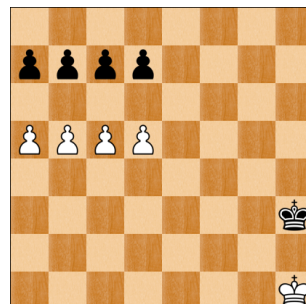
Jednu důležitou remízovou pozici s krytým pěšcem už jsme viděli, tady máme další. V partii Nikolajevsky – Tajmanov, Tbilisi 1967 černý jednoduše remizuje. Pěšce h5 bílý nezíská, protože čtverec pěšce d5 je velký, proto musí bílý vyměnit svoji chloubu volného krytého pěšce d5 za pěšce h5. Pak díky aktivnějšímu králi bílý získá pěšce c5, ale rozestavení pěšců na dámském křídle dovolí černému se zapatovat! V pozici s králi na b6 a d5 zahraje černý Kb6-a5 a po braní na c5 je černý v patu. Kdyby stál černý pěšec již na a5, pozice by byla prohraná.

B5. Průlom

Dalším a velice efektním způsobem, jak vyhrát mnohapěšcovou pěšcovou koncovku je průlom. Jedna strana obětuje x pěšců proto, aby jeden prošel do dámy.

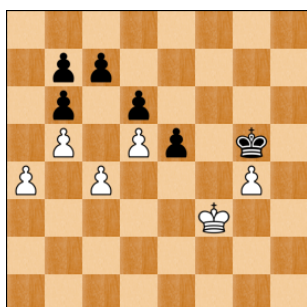
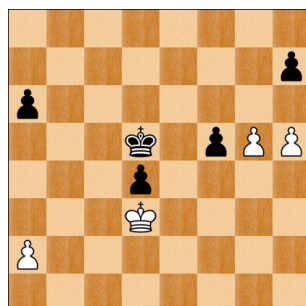

Základní průlomy typu diagramů vlevo a vpravo by jste již měli znát. Je třeba jednomu pěšci vyčistit cestu do dámy. Na prvním diagramu bílý pomoci 1.b6 a pak 2.a6 nebo 2.c6 uvolní zbylému pěšci cestu do dámy. Vpravo vyhrává jakýkoliv tah pěšcem např. 1.a6 bxa6 2.d6 cxd6 3.b6 nebo 3.c6.

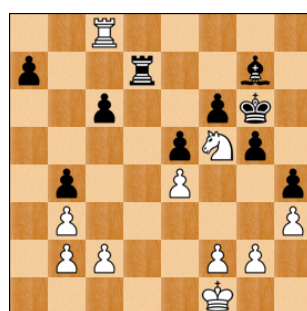

Vpravo bílý zahraje v prvním tahu 1.b5 nebo 1.c5 a v dalším tahu postaví na 5. řadu svého čtvrtého pěšce a pak prorazí pomoci c6 nebo b6. Po 1.c5 Kg4 vyhrává i 2.c6 bxc6 3.dxc6 s dalším 4.b4-b5.

Vpravo je pozice z partie Capablanca – Lasker Eduard, Londýn 1013. V partii černý místo správného 1...Ke6 s remízou zahrál 1...Ke5?? a po 2.h6 s nehratelným průlomem 3.h6 v dalším tahu se vzdal.

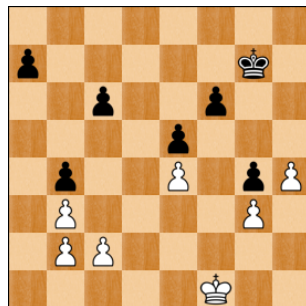

V této pozici máme opět boj volného pěšce proti volnému krytému pěšci. Bílý může využít defekt v pěšcové struktuře černého (dvojpěšec), postouplost svých pěšců na dámském křídle a udělat průlom. Černý král je relativně blízko, ale dva od sebe vzdálené pěšce prostě nechytí. 1.c5! dxc5 2.a5! bxa5 3.b6 cxb6 4.d6 Kf6 5.g5+ Plovoucí čtverec se dotýká konce šachovnice a pěšci lehce projdou do dámy. Nepomáhá ani 1...e4 2.Kg3 Lze i brát. 2...e3 3.c6 Lze i ihned 3.a5. 3...bxc6 4.dxc6 e2 5.Kf2 Kxg4 6.a5 a pěšec c dojde do dámy.

Toto je slavná pozice z partie Aronin – Smyslov, Moskvy 1951. Bílý má obrovskou materiální převahu. Má lepší pěšcovou strukturu, jeho věž je aktivnější než věž černého, totéž platí i o srovnání jezdce a střelce. Bílý si klidně mohl vzít pěšce na c6 s dalším Ke2 se zachováním všech svých výhod. Místo toho se rozhodl přejít do pěšcové koncovky. Toto rozhodnutí je špatné, protože ztrácí velkou část své výhody, když mění svoji lepší věž za horší věž soupeře a lepšího jezdce za horšího střelce soupeře. 1.Vg8 Kh7 2.Vxg7?? Vxg7 3.Jxg7 Kxg7 Bílému zůstala pouze lepší pěšcová struktura. Jeho plán bylo uzavření královského

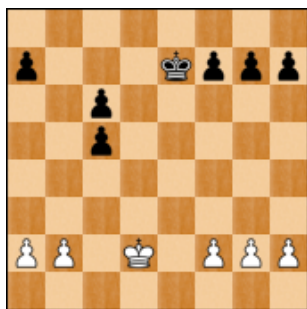
křídla a pak protlačení svého krále přes c4 a c5. 4.g4 Po klidném 4.Ke2 Kg6 si černý král pomoci tahů f5 a později g4 udělá cestu pro svého krále, takže bílý nebude mít čas sbírat černé pěšce na dámském křídle. Po tahu 4.g4 pokud černý nechá královské křídlo zablokované, v postavení králů Kc4xKd6 získá bílý pole c5 tahem c3 a až bude bílý král na c5, předá tah černému pomoci c3-c4 a projde na b6 nebo d6. 4...hxc4 5.hxc4 g4!! 6.h4 (diagram) Tuto pozici bílý špatně ohodnotil. Bílý má sice volného vzdáleného pěšce h4, ale nemůže jít sbírat černé pěšce na dámském křídle kvůli možnému průlom f6-f5. 6...c5 7.Ke2

Kg6! 8.Kd3 Kh6! Černý manévruje králem tak, aby braní e4xf5 nebylo se šachem. 9.c3 a5 10.cxb4 axb4 a soupeři se dohodli na remíze. Proč? Protože po původně zamýšleném 11.Kc4?? by přišlo 11...f5! 12.exf5 (12.Kd3 f4) 12...e4 a až bílému dojdou tahy pěšci, bude muset vystoupit ze čtverce pěšce e4. Bílý byl potrestán za to, že se provinil proti hlavnímu zákonu šachu – zákonu aktivity figur.

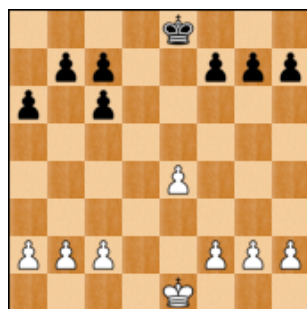
B6. Poničená pěšcová struktura

Poničenou strukturou míníme přítomnost dvojpešce (-ů), izolovaných pěšců, pěšcové ostrovy, nebo blokování pěšci takovým způsobem, že mezi nimi může projít soupeřův král.

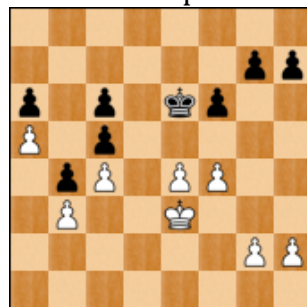
Tato pozice mohla vzniknout v partii dvou 3.VT na mém posledním skupinovém tréninku. Černý má pěšce více. Jak hodnotit tuto pozici. Černý (!!) při přesné hře dosáhne na remízu. Roztrhaní černí pěšci na dámském křídle a možnost obsazení pole c4 bílým králem více než kompenzuje pěšce více. Velmi důležité je i to, že má bílý všechny pěšce na druhé řadě, takže má k dispozici maximum temp. Po 1.Kd3 Kd6 2.Kc4 h5 Přesná hra černého spočívá v tom, netknout se pěšce a7. Stát na a6 nebo a5 byla by pozice černého prohranou, sami zjistíte jak. 3.f4 (například) 3...f6 4.a3 g5 5.fxg5 fxg5 6.a4 g4 7.a5 h3 8.gxh3 gxh3 9.a6

Kd7 10.Kxc5 Kc7 a bílý král neprojde.

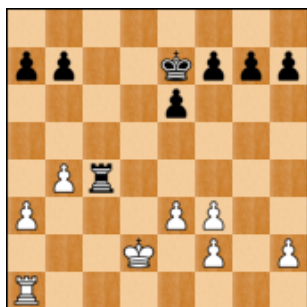

Některá zahájení jsou založena na poškození soupeřovy pěšcové struktury. Jedním z nich je výměna Španělská hra. Bílý po úvodních tazích 1.e4 e5 2.Jf3 Jc6 3.Sb5 a6 hraje 4.Sxc6 dxc6 5.d4 exd4 6.Dxd4. Když odebereme všechny figury mimo krále, vzniká pozice na diagramu. Černý má dvojpešce na c6. Kdybychom odebrali i krále, bílý si bez problému vytvoří na královském křídle volného pěšce. Na opačném křídle si černý pěšce nevytvoří, bílý jenom musí dávat pozor na průlom. Stačí postavit pěšce například na a2, b3 a c4. S králi to je obtížnější, ale bílá pozice je také vyhraná. Analýzy této pozice s bílým

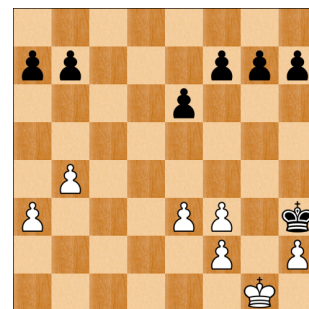
na tahu provedl v roce 1940 exmistr světa Max Euwe. 1.Ke2 Ke7 2.Ke3 Ke6 3.f4 c5 Bere bílému králi pole d4. 4.c4! Až bílý zafixuje pěšce na dámském křídle, černému dojdou tempa.

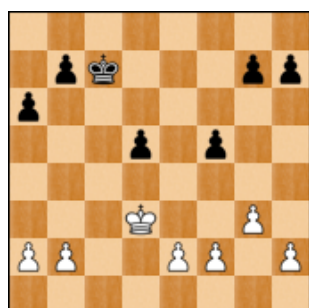
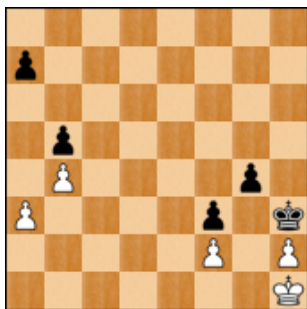
4...c6 5.a4 b5 6.b3! Tím černí dámští pěšci skončili svoji pouť. 6...f6 7.a5 b4 Ted' je třeba vytvořit volného pěšce, odlákat s ním černého krále a svým králem se vrhnout na dámské křídlo soupeře. Tahy bílého nejsou jediné, pořadí lze i přehodit. Všimněte si celkového plánu. 8.g4 Lze hrát i 8.f5 Ke5 9.g4 a černý král se na e5 neudrží. 8...g5 9.e5!? Vyhrává i klidné 9.Kf3. 9...gxf4+ 10.Kxf4 fxe5 11.Ke4 Bílý si dále udělá volňáskna na g sloupci a odláká s ním černého krále. Při takové poškozené pěšcové struktuře lze kompenzaci hledat pouze v aktivitě figur. Pokud figury zmizí ze šachovnice, zůstane pouze faktor poškozené pěšcové struktury.

Slavná pozice z partie Cohn – Rubinstein, Petrohrad 1909. Bílý na tahu. Shakespearovská otázka nyní zní: „Měnit či neměnit?“ Bílý má rozbité pěšce, slabinu na h2. Stačilo zahrát 1.f4 s dalším Vg1 a Kd3 a bílý by bez problémů remizoval, i když pořád stojí o něco málo hůře. Černý král se nemůže aktivně zapojit do boje. V partii bílý vyměnil věže 1.Vc1?? Vxc1 2.Kxc1 a po 2...Kf6! černý král napochodoval až ke slabému pěšci h2. 3.Kd2 Kg5 4.Ke2 Kh4 5.Kf1 Kh3 6.Kg1 S bílou věží na g1 by se černý král k pěšci nikdy nedostal. Černý má výrazně lepšího krále, je na 3.řadě a napadá slabého pěšce na h2, bílý král musí pouze tahat z g1 na h1 a zpět. Jak černý vyhraje tuto pozici? Následující plán černého Rusové

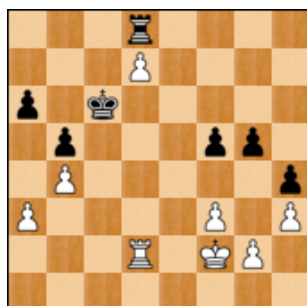
nazývají „rozšíření pole působnosti“. Když se na královském křídle vymění všichni pěšci, černému králi se otevře cesta k bílým pěšcům na dámském křídle. 6...e5 Vyhrává i 6...g5 s dalším h5, g4, hxg4, f5, e5, f4, exf4, b5 (aby měl rezervní tempo a7-a6) a f3!! (diagram) Černý vyhraje díky trojúhelníku g5-h5-g6. Sami zjistěte jak. 7.Kh1 b5! 8.Kg1 f5 9.Kh1 g5 10.Kg1 h5 11.Kh1 g4 12.e4 fxe4 13.fxe4 h4 14.Kg1 g3 15.hxg3 hxg3 a černému králi se otevírá cesta k pěšci e4. Bílý se vzdal.

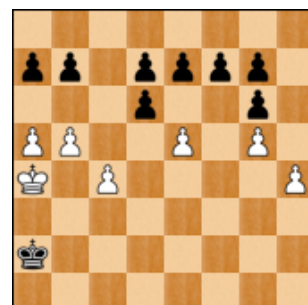
V této pozici z partie Barcza – Golombek, Budapešť 1952 má černý izolovaného pěšce na d5, ale i vysunutého pěšce na f5. V partii zahrál bílý nepřesně 1.Kd4 a černý udržel remízu. Vyhrávalo 1.Ke3!. Nyní je černý na rozcestí. Musí si vybrat, jestli pustí bílého krále na g5 nebo mu v tom zabrání.

1) 1...g5? 2.h4! Je potřeba přitáhnout černé pěšce co nejbližší bílému králi. 2...h6 3.hxg5 hxg5 4.f4! g4 5.Kd4 Kd6 6.b4 b6 7.a4 Ke6 8.a5 bxa5 9.bxa5 Kd6 10.e3 s výhrou. V partii musel jít bílý král až pro pěšce g6 a černý stihl vzít pěšce e3 a postavit si na d1 dámu.

2) 1...Kd6 Určitě je lepší si ihned rozehráť krále. 2.Kf4 Ke6 3.Kg5 Bílý král si udělá další cestu postupem h pěšce, zatím co černý král se nikde nedostane. 3...Ke5 4.a3 b5 5.b4 Ke4 6.h4 d4 Nebo 6...Ke5 7.h5 Ke4 8.h6. 7.h5 h6+ 8.Kg6 f4 9.gxf4+ Kxf4 10.Kxg7 Kg5 11.f3! Kf4! (11...Kxh5 12.Kf6 Kh4 13.Ke5 a pochoduje f pěšec.) 12.Kxh6 Ke3 13.Kg6 Kxe2 14.h6 d3 15.h7 d2 16.h8D d1D 17.De5+ Kf2 18.f4 s vyhranou dámskou koncovkou (což je ještě na dlouho).

Na závěr si dáme dva úkoly. V prvním diagramu otázka zní: „Má černý na tahu brát pěšce d7 nebo ne?“. Sami to doložte variantou. V druhém diagramu bílý na tahu remizuje.

Pro důkladnější studium pěšcových koncovek doporučuji si důkladně prostudovat knihu Pěšcové koncovky Jurije Averbacha a příslušné kapitoly v Dvoreckého Manuálu koncovek.

červen 2014

Vladimír Talla, mezinárodní velmistr